

Aan:

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Bits of Freedom
Prinseneiland 97hs
1013 LN Amsterdam

Nadia Benaiassa
+31 6 55 16 46 33
nadia@bitsoffreedom.nl

bitsoffreedom.nl
IBAN: NL73 TRIO 0391 1073 80
KVK: 34 12 12 86, Amsterdam

Geachte heer/mevrouw,

Graag biedt Bits of Freedom u via deze brief, overwegingen aan die u kunt betrekken in de Nederlandse reactie op het wetsvoorstel Artificial Intelligence Act van de Europese Commissie.

We onderschrijven het standpunt van de Europese Commissie dat de mens centraal moet staan. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat technologie wordt ingezet op een veilige manier die voldoet aan de wet en dat fundamentele rechten geborgd worden. Om dit standpunt voldoende tot uitdrukking te brengen in de wettekst, zien we nog veel ruimte tot verbetering.

Verboden toepassingen: In sommige gevallen kunnen risico's voor mens en maatschappij dermate groot zijn dat mogelijke voordelen niet opwegen tegen de nadelen. In die gevallen is het hoogste beschermingsniveau vereist en dienen dergelijke toepassingen van kunstmatige intelligentie verboden te worden. We delen dat uitgangspunt met de Europese Commissie.

De genoemde verboden in artikel 5 van het wetsvoorstel zijn echter geen daadwerkelijke verboden, gezien de beperkte formulering van het verbod en het brede scala aan uitzonderingen. Zo geldt een verbod op manipulatie en het winstgevend maken van kwetsbaarheden die verband houden met iemands leeftijd, verstandelijke of fysieke beperking enkel indien er sprake is van (een grote kans op) schade. Deze formulering is zeer problematisch nu daarmee gesuggereerd wordt dat manipulatie en het misbruik maken van kwetsbaarheden niet op zichzelf schadelijk zijn en een ernstige inbreuk maken op fundamentele rechten. Daarnaast wordt hiermee een onredelijke en onrealistische bewijslast gelegd bij mensen met een informatieachterstand en een mogelijke kwetsbaarheid.

Het bijhouden en analyseren van het gedrag van mensen om daar door middel van een *social score* conclusies en gevolgen aan te verbinden, past niet binnen een open en vrije samenleving. Burgers moeten zich vrijelijk kunnen bewegen en ontplooiën, zonder de angst te hebben dat afwijkend gedrag van een, door de overheid of bedrijf gestelde norm, bepalend is voor de geloofwaardigheid en betrouwbaarheid van hun persoon.

We zijn blij dat de Europese Commissie uitdrukkelijk erkent dat biometrische surveillancesystemen een dermate grote inbreuk kunnen maken op de rechten en vrijheden van burgers dat een verbod noodzakelijk is. Helaas biedt ook hier het huidige voorstel niet de noodzakelijke bescherming. Ten eerste beperkt het verbod zich tot biometrische identificatie, en laat het daarmee vele soorten biometrische surveillance buiten beschouwing. Een tweede beperking is tot systemen die realtime zijn, terwijl het onderscheid waar deze beperking op is gebaseerd niet houdbaar is. Want hoeveel tijd mag er dan tussen opname van het beeld en de matching zitten? Ten derde beperkt het zich tot de inzet van dergelijke systemen voor handhavings- en opsporingsdoeleinden, waar we zien dat er ook grootschalig inbreuk wordt gemaakt door de inzet van deze systemen voor andere, bijvoorbeeld commerciële, doeleinden. Deze wetgeving biedt een uitgelezen kans om de bescherming die de AVG biedt te verstevigen, maar die kans wordt niet benut. Een laatste beperking maakt de reikwijdte afhankelijk van de voorafgaande kennis van de gebruiker van het systeem over de aanwezigheid van de te identificeren persoon. Deze vage bewoording brengt een groot risico op ondermijning van het verbod met zich mee. Tot slot geldt ook voor dit verbod dat het brede scala uitzonderingen dat erop wordt geformuleerd er weinig van over laten.

Bits of Freedom gelooft dan ook dat het manipuleren, winstgevend maken van kwetsbaarheden, *social scoring* van gedrag van burgers en biometrische surveillance in de openbare ruimte verboden moet worden zonder mitsen of maren.

Hoog risico: De Europese Commissie richt zich voornamelijk op kunstmatige intelligentie met een hoog risico, waarbij voor deze toepassingen een verhoogd niveau van bescherming wordt vereist. We onderkennen dat uitgangspunt. Maar door de volledige focus te leggen op toepassingen die naar verwachting een hoog risico zullen hebben, ontstaat het risico dat er blinde vlekken ontstaan. Zo kunnen er toepassingen zijn die nu buiten de definitie van een hoog risico vallen, maar in de praktijk wel degelijk een hoge impact kunnen hebben. Bovendien bevatten toepassingen die als laag of midden geclassificeerd worden, ook nog steeds risico's die beperkt of uitgesloten zouden moeten worden. Dit wetsvoorstel negeert beide problemen en is daarmee onvolledig.

Om een voldoende mate van bescherming te bieden is het dan ook noodzakelijk dat het wetsvoorstel wordt uitgebreid met maatregelen die getroffen dienen te worden als het risico van een toepassing niet als hoog geclassificeerd wordt.

Transparantie: Gebruikers van kunstmatige intelligentie-systemen dienen de uitkomsten van het systeem effectief te kunnen interpreteren, op grond van artikel 13 van het wetsvoorstel. Maar dat is onvoldoende om te controleren of de uitkomsten ook juist en

rechtmatig zijn. Dit zal ertoe leiden dat private en publieke organisaties beslissingen die door of met behulp van kunstmatige intelligentie zijn genomen, niet kunnen verantwoorden. Burgers die aan kunstmatige intelligentie onderworpen worden, wordt in het geheel geen inzicht gegeven in de werking van het systeem. Op geen enkele manier krijgen burgers de mogelijkheid om deze uitkomsten – die grote impact kunnen hebben op hun leven – te controleren op juistheid of rechtmatigheid. Het enige wat mensen in sommige gevallen mogen weten is het feit dat ze te maken hebben met kunstmatige intelligentie, maar zelfs op die regel zijn de uitzonderingen omvangrijk, zoals geformuleerd in artikel 52 van het voorstel.

Het beschermingsniveau dat hiermee geboden wordt is extreem laag en sluit niet aan bij het huidige recht om bijvoorbeeld publiekrechtelijk handelen te controleren. Het is daarom noodzakelijk dat het beschermingsniveau omhoog getild wordt met waarborgen en controle mogelijkheden die toereikend zijn. Als dat niet kan, dienen toepassingen van kunstmatige intelligentie niet gebruikt te worden bij (een deel van de) besluitvorming die impact hebben op het leven van burgers.

De Europese Commissie zegt veel belang te hechten aan de bescherming van fundamentele rechten. Er zal echter nog veel werk verzet moeten worden om in de wettekst tot voldoende waarborgen te komen die recht doen aan het mensenrechtelijk kader en de impact en risico's die gepaard gaan met het gebruik van kunstmatige intelligentie. Wij vertrouwen er op dat uw ministerie aandringt op een passend beschermingsniveau en onze overwegingen daarin meeneemt. Indien gewenst, lichten we deze graag toe in een gesprek.

Met vriendelijke groet,

Namens Bits of Freedom,

Nadia Benaissa
Lotte Houwing